

**Conferințele învățătorești și
Reuniunea învățătorilor români
greco-catolici din Maramureș în cea de a doua jumătate
a secolului XIX și început de secol XX**
Muzeograf Boroica Ioan

Conferințele învățătorești din vicariatul Maramureșului

Forme de organizare a învățătorilor din vicariatul Maramureșului au existat cu două decenii mai devreme de înființarea Reuniunii învățătorilor întâmplată în 1883. Ele își au originea în dispozițiile primite de la Consiliul Locumtenențial de organizare a unor conferințe învățătorești. În acest sens resortul de învățământ al Consiliului Locumtenențial emitea în 27 noiembrie 1863 o circulară a cărei dispoziții au ajuns în parohii chiar la începutul anului 1864, potrivit căreia în raportările școlare ce trebuie trimise episcopiei să fie menționate și conferințele învățătorești ale căror scop era „desfășurarea unor principii pedagogice”. Fiecare învățător va trebui să întocmească un referat cu teme pedagogice, care urmează a fi expediate urmând calea ierarhică inspectorului școlar diecezan, care le va trimite împreună cu observațiile sale la Direcțiunea școlară a Consiliului de Locumtenență.¹

O completare la circulara anterioară, emisă la scurtă vreme, aducea câteva precizări despre rostul unor astfel de conferințe care trebuie organizate pretutindeni: asigurarea uniformității în școlile elementare și populare, dar propunerile formulate în aceste conferințe atunci se vor trimite la Direcțiunea școlară numai dacă rezolvarea acestora țin de competența autorităților civile.²

Aceste conferințe fuseseră planificate să se introducă în practica curentă încă de la începutul anului 1863 pentru că, încă din luna aprilie Consiliul de Locumtenență elaborase și un regulament al desfășurării conferințelor învățătorești ale docenților de la școlile elementare, potrivit căruia referatele învățătorilor vor fi examinate de un învățător care să fie numit pe cât posibil pe criteriul vârstei, experienței și competenței, care împreună cu observațiile sale vor

¹Direcția Județeană Maramureș a Arhivelor Naționale, (în continuare DJMMAN) Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 3, f. 44v

²DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds. 31, f. 50 r

urma calea ierarhică. Timpul în care se vor desfășura aceste conferințe este fixat pentru sfârșitul lunii august și începutul lunii septembrie.¹

Organizarea acestor conferințe fuseseră subiect de discuție înaintea acestor acte normative. Cu un an înainte, potrivit presei contemporane, misiunea acestor conferințe trebuie să deosebească de ce s-a întâmplat până atunci și anume: nu este nevoie de expuneri teoretice laborioase ci se vor prezenta prelegeri în care să fie prezentat scopul școlii populare, rolul școlii ca factor de educație în viața familiei dar a statului, influența comportamentului învățătorului cât și rolul acestuia în dezvoltarea intelectuală și fizică a copiilor, apoi rolul pedepselor, îndatoririle elevilor. Aceste exemple pot fi completate cu prelegeri practice despre mersul instrucțiunii, îndeosebi cea intuitivă, rolul memoriei, întocmirea unor planuri de lecții la diferite discipline. Scopul conferințelor va fi introducerea uniformității în cercul de inspecțiune îndeosebi în ceea ce privește metodele și manualele folosite. Se recomanda ca președinții conferințelor să comunice din timp temele propuse spre discuție ca învățătorii să aibă timp de pregătire și reflecție și trebuie desfășurate în conformitate cu experiența învățătorilor pentru a contribui la perfecționarea profesională a acestora. Recomanda la fel ca în timpul conferințelor învățătorii să împărtășească celorlalți experiența proprie, forma cea mai potrivită ar fi prezentarea unor dări de seamă bianuale despre activitatea fiecăruia. Însă scopul cel mai important al acestor conferințe rămâne activitatea practică care se va desfășura de fiecare dată la școala gazdă unde se vor desfășura lecții practice.²

Protopopul greco-catolic al Ieudului, Laurențiu Mihalyi, s-a grăbit să de-a curs cerințelor circularei din noiembrie, dar la conferința protească din protopopiat ținută în 20 februarie nu s-a prezentat însă nici un învățător deși au fost convocați cu toții. Astfel că le-a cerut să redacteze și trimită până în 15 martie câte un referat potrivit prevederilor regulamentului.³

Protopopul propuse ca temă de reflexie ca fiecare învățător să prezinte o opinie proprie despre modul cum se poate realiza concret, la școala fiecăruia, menirea culturală și educativă a acestei instituții. Fără îndoială, cea mai interesantă este cea a capelanului din Ieud care funcționa ca învățător. După ce opinează că educația în spirit religios

¹ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds. 31, f. 45 bis

² „Conferințele de invetiatori”, în *Amicul școlii*, an III, nr. 10/10 martie 1862, p. 76-77

³ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 9, f. 27

nu poate fi lipsită și de caracterul național, ambele elemente sunt părți constitutive a educației fiecărui ins, capelanul propune ca școala din Ieud să fie ridicată la rangul de școală capitală. Aceasta ar putea deservi cele 26 de comune, câte au cele trei protopopiate Iza, Ieud și Vișeu, în condițiile în care școala normală de la Sighet este situată la distanță. Astfel spațiul rămas de la actuala școală, neîncăpătoare pentru cei 269 de copii obligați să umble la școală, care nici nu corespunde într-un tot normativelor în vigoare, ar putea rămâne ca școală de fete.¹

Cei care se vor conforma cel mai adecvat cerințelor circularei amintite vor fi învățătorii din protopopiatul Vișeului, unde în 8 ianuarie protopopul Vasile Mihalca convocase o conferință a învățătorilor în 8 ianuarie, dată care coincidea cu sărbătorile de iarnă și din această pricină nu s-a prezentat nici un învățător. În schimb pe la sfârșitul lunii ianuarie 1864 învățătorii din protopopiat și-au trimis deja referatele învățătorului Grigore Iuga din Vișeu de Sus, urmând ca până în 18 martie acesta să-și formuleze observațiile. În 20 martie este organizată prima conferință a învățătorilor din protopopiatul Vișeului. Protocolul conferinței și observațiile sunt înaintate vicarului Mihail Pavel pentru analizarea referatelor.²

O a doua conferință a învățătorilor din acest a fost organizată în 6 august 1864, referatele învățătorilor având ca temă „*Pomicultura*” vor fi trimise protopopului înainte de organizarea conferinței.³

În anul următor în același protopopiat cenzori sau revizori ai referatelor dascălilor vor fi numiți prin decizie diecezană Grigore Iuga și Georgiu Belteag, cel din urmă învățător în Vișeu de Jos. Lui Grigore Iuga, protopopul îi trimitea în 1 iulie 1865 referatul învățătorului din Moisei Gavrilă Morar, probabil înaintea organizării unei noi conferințe învățătorești.⁴

Și inteligența maramureșeană este interesată problematica conferințelor învățătorești, având un exponent însemnat în persoana inimosul protopretor al cercului Vișeului, Ladislau Mihalca. Acesta le propunea preoților și învățătorilor să se adune în 25 septembrie 1866 într-o conferință comună. Cu această ocazie îi invită să-și constituie o

¹ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 13, f.39

² DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Vișeu, registre contemporane de evidență, ds. 8, f. 2r, 2v, 5r, 6r, 7r.

³ Idem, f. 13 r,v, 16 r

⁴ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Vișeu, registre contemporane de evidență, ds.10, f. 22r, 23r, 24r

reuniune în cadrul căreia să-și exprime punctele de vedere și să găsească soluții pentru mai bună salarizare a învățătorilor și asigurarea frecvenței școlare.¹

Nu toate protopopiatele vor organiza în acești ani conferințe învățărești. În 1867 în conferința preoțească de primăvară a protopopiatului Cosău sunt recunoscute avantajele organizării conferințelor învățătorilor și s-a decis ca acestea să se desfășoare simultan cu conferințele preoțești pentru a putea fi mai ușor îndrumate. La aceste conferințe unul din preoți urma să țină o prelegere cu caracter pedagogic.² Dar hotărârea a rămas a rămas doar ca intenție, în anul următor nu s-au organizat conferințe în acest protopopiat.

Noul protopop al Marei, Ioan Pop, organizează și el în 9 decembrie 1869 o conferință în Vadul Izei. Temele lansate spre dezbateră învățătorilor dovedesc reale cunoștințe pedagogice ale protopopului, fiind conferința cu cea mai complexă tematică supusă dezbaterilor. Totodată le recomandă învățătorilor lecturarea unor publicații cu conținut pedagogic, apreciind că Magazinul Pedagogic este cea mai bună foaie destinată învățătorilor. Unul din învățătorii vrednici din protopopiat semna corespondența care făcea cunoscut rezumatul procesului verbal al conferinței.³

După încheierea pactului dualist, legea XXXVIII din 1868 stipula în articolul penultim, 147, ceea ce Consiliul Locumtenențial decise în 1963 și anume obligativitatea asocierii învățătorilor în conferințe bianuale la nivel de cerc politic sau protopopiat. Aceste organizații trebuiau să întrunească într-o conferință generală la nivel de comitat.

În anul 1872 Consistoriul diecezan a hotărât să desființeze cursurile de șase săptămâni iar o alternativă pentru aceste cursuri care nu s-au dovedit eficiente, mai ales că noua lege a învățământului dispunea un interval de timp de unul sau doi ani de practică înaintea susținerii examenului de calificare, organizarea de conferințe va fi și metodă necostisitoare pentru continuarea perfecționării după absolvirea preparandiei. În acest sens se dispunea printr-o circulară din 21 mai 1872 organizarea de conferințe ale învățătorilor din

¹ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Vișeu, registre contemporane de evidență, ds.11, f. 24v

² DJMMAN, Fond Oficiul parohial greco-catolic Desești, ds. 2, f.15v

³ Teodor Mihnea, „Conferința”, în *Federațiunea*, an III, nr.31 (363), 1/13 aprilie 1870

protopopiatele învecinate, reunindu-se în fiecare an într-unul din protopopiatele asociate, președintele conferinței va fi protopopul în a cărui protopopiat se organizează conferința. Se recomanda întocmirea de statute ale unor astfel de reuniuni locale, întocmirea unui protocol al conferinței redactat de un notar (secretar) al acesteia, dar hotărârile conferinței vor deveni obligatorii numai după obținerea aprobării Consistoriului diecezan. Timpul prescris pentru organizarea conferințelor va fi sfârșitul lunii august și începutul lunii septembrie și vor dura șase zile, răstimp în care învățătorii vor trebui să locuiască pe cheltuială proprie în localitatea unde se organizează conferința. Se dispunea modul de asociere a protopopiatelor pe întreaga dieceză, urmând ca învățătorii din protopopiatele Iza, Ieud și Vișeu să organizeze o conferință iar cei din protopopiatele Mara, Cosău și Sighet o altă conferință. Doar învățătorilor din Sălaj care au deja o reuniune nu li se fac astfel de dispuneri. Debutul conferințelor în acest an urmau să-l facă protopopiatele Iza și Mara.¹ Noul episcop al Gherlei, fostul vicar al Maramureșului, Mihail Pavel, insistă și el într-o circulară din 29 aprilie 1872 ca aceste conferințe să se organizeze întocmai după prescrierile circularei anterioare, dar totodată aducea la cunoștință că Ministerul de Cult și Instrucțiune Publică a decis și în acest an să continue cursurile de șase săptămâni organizate pentru cei care nu au pregătirea cerută, participanților asigurându-se chiar o diurnă modestă.² Numai că și aceste cursuri nu se vor mai ține la preparandia din Gherla ci se vor ține la Sighet începând cu 1 august.

Vicarul Ioan Pop fixa ca loc organizare a conferinței docenților din protopopiatele Sighet, Mara și Cosău la Sighet în 20 august, motivat prin faptul că învățătorii care participă la cursul practic să nu fie obligați să se deplaseze în alte localități.³

Dispozițiile circularei din 21 mai au fost împlinite însă cu întârziere în cele trei protopopiate de pe cursurile superioare ale Izei și Vișeuului, adică, Iza, Ieud și Vișeu. Protopopul Caracioni, organizatorul conferinței, îi preciza într-o scrisoare către confratele din protopopiatul Vișeuului că l-au împiedecat unele „împrejurări grele”, neprecizate, dar ca să poată participa toți docenții: și cei plecați la preparandie la cursul de șase săptămâni dar și cei rămași acasă, a stabilit un nou termen în 20 septembrie, urmând să fie invitați toți

¹DJMMAN, Fond Oficiul parohial greco-catolic Sat Șugătag, ds. 26, f. 14 r,v

²DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Cosău, ds. 42, f. 10

³DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Cosău, ds. 33, f. 77

învățătorii.¹ Numai că termenul stabilit n-a fost nici de această dată respectat, conferința organizându-se în 29 octombrie în comuna Strâmtura unde era paroh protopopul Caracioni. În anul următor conferința s-a desfășurat în protopopiatul Vișeuului.²

În încercarea de împlinire a prescripțiilor legii XXXVIII din 1868 privind organizarea anuală a unei conferințe învățătoarești la nivel de comitat și mai ales de a contribui în acest fel la perfecționarea învățământului românesc din acest ținut în anul 1875 a avut loc prima încercare de constituire a reuniunii docenților din Maramureș. În 12 februarie 1875 vicarul Maramureșului, Ioan Pop, invita pe toți învățătorii și protopopii să se înfățișeze în 15 martie în sala de ședințe din sediul administrației comitatense, insistând ca protopopii și asesorii consistoriali să facă tot posibilul să nu lipsească.³ Adunarea învățătorilor a avut loc la data fixată și s-a hotărât înființarea unei reuniuni a învățătorilor din vicariatul Maramureșului. Hotărârea de înființare „dând numai decât de pedece a rămas nerealizată” după cum menționa vicarul Ioan Pop inițiatorul acestei hotărâri. Nu sunt menționate cauzele acestei împiedecări, dar cum în anul următor, după cunoștința vicarului, nu s-ar fi ținut nici o conferință a învățătorilor, putem presupune drept cauză opoziția administrației civile școlare comitatense care nu vedea cu ochi buni întrunirile naționalităților în noua politică școlară impusă de ministrul Tréfort. Vicarul însă, nu renunță la organizarea de conferințe învățătoarești, având acoperire și prevederile legii și în anul următor, în ședința consistorială din 1 februarie 1877 ținută la Vad, se dispune reluarea conferințelor învățătoarești în sensul circularei semnate de vicarul Ioan Anderco Homorodeanu în 21 mai 1872, gazde urmând să fie din nou protopopiatele Izei și Marei pentru fiecare grup de trei protopopiate.⁴ Urmarea imediată a acestei ședințe a fost pregătirea unei conferințe a învățătorilor din cele trei protopopiate Cosău, Mara și Sighet la inițiativa protopopului Cosăului Mihail Kökényedy.⁵

Numai că la cunoștința vicarului nu au ajuns toate informațiile despre conferințele învățătoarești organizate în anul precedent în vicariat. Administratorul protopopesec al Izei, Vasile Gyenge, care preluase administrarea protopopiatului de la Basiliu Caracioni,

¹DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds. 44, f.17

²Idem, f. 22

³DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 11, f.17

⁴DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Cosău, ds 42, f.71-72

⁵DJMMAN, Muzeul Maramureșului, Fond Arthur Coman, act 104/21 mai 1877

organizase o conferință învățătorescă în 6 aprilie 1876, în satul Glod unde era paroh. La această conferință au participat învățătorii din protopopiat, adică Ioan Petrovan din Rozavlea, Georgiu Bota din Șieu, Nicolae Marchiș din Slătioara, Vasile Petreuş din Botiza, Demetriu Costin din Glod. Protocolul încheiat cu această ocazie consemnează modul de desfășurare a acesteia care se aseamănă cu modul de desfășurare a conferințelor preoțești: învățătorii participă la liturghie apoi protopopul în calitate de președinte le ține o cuvântare cu tema ce ține „de sfera învățământului”. La începutul conferinței și aleg un secretar („notar”) care va redacta protocolul. S-au adus discuție mai multe subiecte de interes pentru învățători: procurarea noului plan de învățământ pe care urmau să-l ceară de la vicar, respectarea ordinațiunii circulare 377 a vicarului privind asigurarea frecvenței și înaintarea „listelor de lenevire” (liste cu elevii absenți) către autoritățile civile locale, ordinațiune pe care o consideră îndeplinită, faptul că învățătorii nu locuiesc în școală cum prescrie legea din pricină că nu au asigurate condiții de locuire, pe de altă parte unii sunt chiar din localitate și au casă proprie, să contribuie cu câte un volum la înființarea unei biblioteci școlare la nivel de protopopiat, să se aboneze la reviste și îndeosebi pedagogice precum „Școala română” de la Sibiu, „Cărțile săteanului român”, „Higiena și școala”, „Economul și școala”, să invite pe ceilalți învățători din cele două protopopiate Ieud și la o conferință comună, fixarea locului conferinței următoare la Botiza și a temelor de discuție în următoarea conferință: „Care sunt mijloacele pozitive și negative de a crește tinerimea în moralitate și religiozitate?” și „Prin ce mijloace ar câștiga docintele iubirea școlărilor săi ca aceștia mai cu dor să cerce școala?”¹.

În sensul acestei decizii consistoriului subaltern din 1 februarie 1877 amintită anterior, protopopul Izei, menționat anterior convoca în 29 martie conferință în Slătioara, unde vor fi prezentate temele care au fost fixate încă din anul trecut la conferința de la Botiza ținută în 23 iunie 1876. Reproducem titlul temelor propuse: 1) „Ce modalitate ar trebui a se întrebuița în contra părinților care nu-și trimit pruncii la școală, dacă esecuirea banală (executarea bănească) nu folosește nemică” și 2) „Cum ar putea învățătorul, și ce mijloace ar întrebuița, ca poporul nostru să îmbrățișeze măiestriile (meseriile)”. Nota că comitetul comunal este obligat să le asigure transport învățătorilor care se vor prezenta la conferința din protopopiat și la cea generală².

¹ DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds. 59, f.2-3

² DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds.61, f13v-14r

Se pare că în anul 1878 aceste reuniuni învățătorești la nivel de protopopiat s-au generalizat în întreg vicariatul, vicarul Ioan Pop trimițând o informare în acest sens la Consistoriul diecezan în luna mai 1878¹. Cert este că învățătorii din protopopiatele învecinate Vișeu, Iza și Ieud s-au reunit într-o conferință în 27 mai 1878, hotărând înființarea unei reuniuni comun, întocmind în acest sens un proces verbal, cu o variantă în limba maghiară pentru a fi trimisă la minister în vederea aprobării înființării oficiale a acesteia.² Interesante sunt subiectele propuse pentru discuții la această reuniune convocată la școala din Vișeu de Sus, și anume depistarea cauzelor analfabetismului ridicat deși școlile populare funcționează de două decenii, a cauzele împotrivirii față de învățământ a poporului român, ce soluții se propun pentru o umblare regulată a copiilor la școală, pentru crearea unor fonduri pentru achiziționarea de manuale și apoi cum ar fi posibilă îmbunătățirea stării materiale a învățătorilor.³

După această dată activitatea acestor reuniuni locale par să intre într-un con de umbră readuse în atenție de o decizie a Ministerului de Cult și Instrucțiune Publică, care în luna martie dispunea ca toate reuniunile învățătorești să trimită în luna august delegați la adunarea generală regnicolară a învățătorilor din Ungaria.⁴ Vicarul Mihail Kökényesdy, numit după decesul din 10 decembrie 1879 a antecesorului său Ioan Pop⁵, dispunea în sensul acestei dispoziții circulată în dieceză convocarea unei adunări generale a acestor reuniuni în sala de ședințe a comitatului la Sighet în 29 iulie⁶, unde l-au ales pe Ioan Muntean, învățătorul din Slatina ca delegat pentru adunarea de la Budapesta, pentru care vicarul cerea permisiunea la Consistoriul scolastic pentru aceasă delegație în 3 august 1881⁷.

¹ Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, (în continuare DJCJAN), Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds. 337, f. 34r

² DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Vișeu, ds, 16, f.3v

³ Idem, ds. 15, f.12v

⁴ DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.340,f.31r

⁵ **Tit Bud**, *Disertațiune despre episcopii și vicarii români Maramuresiu*, Gherla, 1891, p.42

⁶ DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds.70, f.5

⁷ DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.340,f.37v

Reuniunea învățătorilor din Maramureș

La nivelul diecezei la începutul anilor optzeci ai secolului XIX erau constituite la nivelul vicariatelor Rodnei și Silvaniei reuniuni învățărești și întâmpinând probleme legate de neuniformitatea planului de învățământ Reuniunea mariană a învățătorilor din vicariatul Rodnei cerea deja la sfârșitul anului 1881 o întrunire a tuturor reuniunilor învățărești din episcopia Gherlei pentru prelucrarea unui nou plan de învățământ uniformizat și „discutarea unor întrebări din sfera didactică și pedagogiei”.¹ Cu același scop cerea o adunarea diecezană a învățătorilor în anul următor în luna septembrie și Alimpiu Barbulovici, vicarul Sivaniei și președintele Reuniunii învățătorilor sălăjeni, solicitând Consistoriului scolastic să dispună înființarea de reuniuni ale învățătorilor în acele părți ale diecezei unde nu sunt încă înființate. Consistoriul se și adresa în acest sens în aceeași lună atât vicarului Maramureșului cât și protopopului Șomcutei. O decizie consistorială din 27 septembrie este trimisă vicarului Mihail Kökényesdy, decizie care dispunea ca acesta să convoace învățătorii care să se constituie într-o reuniune și să-și întocmească un statut redactat în limba română și maghiară pentru a-l trimite spre aprobare la minister.² Vicarul comunica decizia consistorială printr-o circulară de la începutul lunii decembrie și dispunea în acest sens întrunirea învățătorilor în 8 ianuarie 1883 la Sighet în sala de ședințe a comitatului.³ În această întrunire au fost probabil discutate chestiuni privind compunerea statului Reuniunii învățătorilor din vicariat care odată întocmit este înaintat Consistoriului scolastic la începutul lui februarie 1883, aproape simultan cu statutele reuniunii învățătorilor din protopopiatul Șomcutei.⁴ Consistoriul scolastic, potrivit unei practici interne trimite statul pentru examinare direcțiunii și corpului profesoral de la Preparandia de la Gherla, și în luna mai statutul împreună cu observațiile și un statut al învățătorilor din protopopiatul Băii Mare care să servească ca model este retrimis vicarului pentru refacerea lui. Și astfel în luna iunie statutul Reuniunii era trimis la Budapesta spre aprobare, lună în care învățătorii maramureșeni se mai întruneau încă odată pentru ași desemna delegatul pentru cea de a doua reuniune

¹ Idem, f.73rv

² DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.341,f.45v,51r

³ DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds.70, f.7

⁴ DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.342, f.10v

organizată la Budapesta în 20 august 1883, desemnat fiind pentru aceasta Georgiu Budu, învățătorul din Dragomirești.¹ Statutul este deja aprobat în 7 iulie 1883, urmând îndeplinirea unor mărunte probleme birocratice legate de numărul de exemplare cerut de minister, care întârzie însă organizarea primei întruniri de constituire oficială a Reuniunii.²

După îndeplinirea formalităților legate de aprobarea statului constituirea oficială a Reuniunii docenților din Maramureș este anunțată pentru data de 16 noiembrie 1883 în sala de ședințe a comitatului.³ Cu această ocazie, în „sala comitatului” unde s-au întrunit învățătorii au fost rezolvate primele probleme de organizare: este ales un comitet de conducere în fruntea căruia este ales un președinte în persoana vicarului Mihail Kőkényesdy, un vicepreședinte –protopopul și vicarul de mai târziu Tit Bud, un notar (secretar n.n.) primar învățătorul Petru Cupcea din Călinești, un notar secundar, Augustin Pop învățător în Șugătag, un casier, un bibliotecar, fiind aleși și 12 învățători ca membri ordinari și șase suplenți, câte trei pentru fiecare protopopiat. Fiecare învățător este dator să fie membru al acestei reuniuni. În proiectul de statut se prevedea că membru fondator este acela care achită 10 fl. v.a. iar membri ordinari care plătesc anual 3 fl.⁴

Reuniunea învățătorilor români greco-catolici din Maramureș nou înființată depășește stadiul conferințelor învățătoresți locale în care au primat dezbaterile unor chestiuni organizatorice devenind o instituție care transcende strictul interes organizatoric local. Ea face parte din acele instituții transilvănene create, așa cum s-a mai menționat, în urma dispozițiilor legiuitorului maghiar prin dispozițiile articolului 147 al legii XXXVIII din 1868. Concepute ca instrumente la dispoziția statului ungar ele devenit mijloace de apărare a intereselor școlii românești din Transilvania, supusă gradual presiunii de deznaționalizare din partea regimului dualist instalat după 1867. Astfel de reuniuni au fost înființate începând cu cea din dieceza Caransebeșului în 1869, amintind aici din această serie Reuniunea învățătorilor din Sălaj înființată în 1870, în deceniul următor cea

¹ Idem, f.31r,34r

² Idem, f.39r, 46r

³ DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds.71,f.6 și Fond Oficiul parohial greco-catolic Breb, ds. 14, f.3

⁴ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds.76, f. 4 și Fond protopopiatul greco-catolic Ieud, ds 11, fila 4

înființată în 1881 la Seini de învățătorii din fostul comitat al Sătmarului.¹

În următorii trei ani după constituire ședințele Reuniunii învățătorilor din vicariatul Maramureșului s-au ținut în aceeași sală de ședințe comitatului în prima parte a lunii iulie, în general înaintea cursurilor programate pentru învățarea limbii maghiare care se desfășurau la Sighet sub organizarea inspectorului școlar Zágroczi Gyula, numit din august 1883.² Organizarea întrunirilor reuniunilor docenților este pusă din 1884 sub control diecezan, chestiunile propuse pentru dezbateri trebuie aprobate mai întâi de Consistoriu și abia după aceea pot face obiectul discuțiilor în adunările generale ale reuniunii iar protocoalele adunărilor generale cât și rapoartele generale de activitate trebuie trimise aceluiași for. La recomandarea Consistoriului scolastic, pe baza opiniei reuniunii învățătorilor din giurul Gherlei din 1885 în adunările generale ale Reuniunii docenților din Maramureș sunt incluse și prelegerile practice³. Abia cu adunarea generală din 1886 ședințele capătă un contur organizatoric coerent. Referatele pregătite de învățători, trimise cu câteva zile înainte vicarului pentru a examinate, sunt discutate pe comisii. Adunarea generală este locul unde sunt exprimate și nemulțumirile salariale, învățătorii se plâng că nu își primesc la timp salariile și cer ca acesta să fie ridicat la 300 fl. pentru a nu fi nevoiți a cere ajutor de la stat, ceea ce ar echivala cu pierderea caracterului confesional și implicit național. Adresează în acest sens un memoriu episcopului, susținut și de vicar. Adunările generale din acești primi ani, desfășurate în condițiile unei ofensive pornite împotriva învățământului confesional românesc și începutul înființării școlilor de stat cu limba de predare maghiară în satele românești, nu au putut lua amploarea dorită, Reuniunea fiind amenințată cu suspendarea dacă nu se subordonează.⁴ Începând cu ultima ședință locația de întâlnire se schimbă, și cu aceasta și orientarea activității Reuniunii, fiind școlile

¹ **Vasile Căpâlnean, Petre Pușcașu**, *Reuniunea învățătorilor români din Maramureș (1883-1919)*, în *Marmația*, III, Baia Mare, 1977, p. 84

² DJMMAN, Fond Oficiul parohial greco-catolic Breb, ds. 14, f.3r, Fond Oficiul parohial greco-catolic Vad, ds. 8, f.3, Fond Oficiul parohial greco-catolic Desești, ds. 4, f.7, DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.342, f.56v,86r , ds.343, f.36rv

³ DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.343, f.31v, ds.344, f9v

⁴ DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Cosău, ds. 98, f. 57. DJCJAN, Fond Episcopia greco-catolică Gherla, ds.343, f.61v **Vasile Căpâlnean, Petre Pușcașu**, art. cit. p.85

sătești unde funcționau învățătorii, în fiecare an o altă școală dintr-o localitate din vicariat.

Prima adunare generală care va consacra un nou mod de organizare, respectat și perfecționat în anii care au urmat, s-a întrunit în parohia vicarului, Bârsana unde învățătorii din vicariat s-au întrunit în 12 mai la școala din localitate.¹ În urma decesului vicarului Mihail Kökényesdy la 1 septembrie 1887², în adunarea generală din luna mai 1888 este ales ca președinte a Reuniunii învățătorilor vicarul Tit Bud, fiind cele mai longeviv președinte al acestei Reuniuni.

Activitatea reuniunii se desfășura după un anumit ritual respectat cu mici variații după adunarea generală de la Bârsana. Adunările generale erau organizate invariabil în luna mai. Învățătorii erau convocați cu cel puțin o lună mai de mai devreme și trebuiau să confirme că au luat la cunoștință de data și locul adunării generale care era stabilită de altfel în adunarea din anul anterior. De altfel prezența lor era obligatorie, însă dacă din felurite motive nu puteau participa trebuiau să-l înștiințeze pe președinte, cei care nu-și puteau justifica absența trebuiau să plătească o penalizare care la început era de 50 cr. și care intra în fondul Reuniunii. Chiar anterior mandatului său ca președinte al Reuniunii odată cu adunarea generală 1888 vicarul luase legătura cu pretorii pentru a asigura, în conformitate cu o dispoziție ministerială din septembrie 1872, plătirea diurnei și a cheltuielilor de transport de către autoritățile comunale pentru a putea lua parte la adunarea indicată și recomanda ca învățătorii din două trei comune învecinate să închirieze o singură căruță pentru a ușura cheltuielile. Ajunși în localitatea de organizare în primii ani se întruneau la școala din localitate și apoi după 1890 la biserica din localitate unde asistau la liturghia oficiată de preotul local pentru comemorarea învățătorilor răposați și alte servicii religioase se întruneau la școala parohială. Aici asistau la o lecție practică nepredată până atunci pe care o ținea învățătorul din localitate, sau chiar examinarea elevilor de către protopopul locului și vicar. După această lecție care era comentată după ce elevii erau lăsați să plece era organizată adunarea generală propriuzisă.

După o rugăciune și cuvântarea vicarului pe teme care țin educația religioasă și morală se citea programul adunării, care după o

¹ DJMMAN; Fond Protopopiatul greco-catolic Cosău, ds. 98, f.3, Fond Oficiul parohial greco-catolic Breb, ds. 14, f.65

² Tit Bud, *Disertațiune...*, p.44

hotărâre a adunării generale din 1889 trebuia pregătit de către o comisie care se întrunea cu cel puțin o lună înainte.

Programa respecta o anumită ordine, urmând după deschidere în care erau comunicate și unele chestiuni oficioase, discutarea bugetului reuniunii, constituit în cea mai mare parte din cotizații ale membrilor ordinari –învățătorii - dar și a membrilor fondatori, cler sau mireni. Despre modul de utilizarea sumelor adunate care uneori se încasau cu întârzieri mari se făcea o dare de seamă de către casierul Reuniunii și verificată de controlor. După 1889, pentru a stimula interesul docenților față de diferite activități promovate de Reuniunea docenților, se instituie un sistem de premiere: premii de 10-20 fl. pentru cea mai bună comunicare pe o temă stabilită în adunarea anterioară, premii pentru promovarea de către învățători a pomiculturii în satele unde funcționează atât deprinderea elevilor cât și a sătenilor, premii pentru coruri școlare, pentru difuzarea cărții de popularizare în sate și altele. Sunt dezbătute și alte teme de interes precum procurarea de manuale și material didactic, uniformizarea programei școlare, îmbunătățirea salarizării.

Urma apoi fixarea unor comunicări pentru viitoarea adunare și desigur fixarea locului și a datei următoarei adunări. Toate acestea erau consemnate într-un protocol (proces verbal) întocmit de notarul (secretarul Reuniunii) care după 1890 este tipărit și distribuit în următoarea adunare membrilor, protocol care era trimis la episcopie pentru aprobare și eventuale observații și recomandări. În acest interval președintele acesteia, vicarul Tit Bud, dădea îndrumări pentru realizarea unor obiective propuse în adunările generale mai ales aceluia care reclamau un termen de îndeplinire¹.

În 1902 Demetriu Mihalyi, docentele din Budești propunea înființarea unor reuniuni filiale elaborând în acest sens proiecte de statute pentru acestea i inspectorii tractuali (la nivel de protopopiat) situație în care ar fi rezultat patru reuniuni filiale Vișeu, Sighet, Mara-Cosău, Iza-Ieud. Acestea însă nu au primit aprobarea cerută.²

Reuniunea a generat preocupări care depășesc stricta competență didactică a învățătorilor aceștia fiind antrenați într-o

¹ DJMMAN, , Fond Oficiul parohial greco-catolic Breb, ds.18, f.1,13, 16,17, 21-23v, 40-44, ds.23, f.13,17-21, 30-34,Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds, 47, f. 1-5, ds.65, f.11-14, ds.68, f 1-4, ds. 80, f.10-15 Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128, f-1-8, ds 137, f.4-6,

Protopopiatul greco-catolic Cosău ,ds. 57, f.49

² DJMMAN,Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 65,f.14

adevărată mișcare culturală și socială îndeplinind funcțiile unei adevărate instituții sociale și de cultură.

Primul obiectiv constant al Reuniunii era urmărirea unor lecții model organizate de învățătorii gazdă, care reclama o pregătire deosebită a acestora, iar unii din învățători recurgeau la lecțiile predate încă odată ceea ce dus la fixarea unei condiții ca lecțiile practice să fie lecții de predare cu conținut nou.¹

Una problemele sesizate de învățători era lipsa de uniformitate constatată la nivelul manualelor școlare și lipsa unui difuzor unic de carte care ar putea fi tipografia diecezană, cerând în 1896 ca episcopul să emită o circulară în care să fie precizate manualele admise în condițiile în care multe din manuale școlare erau interzise de guverne și folosirea acestora atrăgea după sine sancțiuni pe care aceștia doreau să le evite. De menționat legat de această problemă că o adevărată psihoză a manualelor interzise a dominat perioada de după 1868, Consiliul superior de învățământ din structura Ministerului de Cult și Instrucțiune Publică făcea cunoscută în 1906 o listă cu numai puțin de 184 de titluri interzise dintre care câteva erau manuale care au circulat în Maramureș.² De altfel de multe ori învățătorii foloseau notițele proprii pentru predare, îngreunând inspecțiile școlare care aveau unul din obiective verificarea manualelor școlare.³ Răspunsul primit după un an din partea episcopiei preciza că problema uniformizării manualelor se află în dezbateri. Tot în acest cadru învățătorii se plâneau de lipsa de preocupare a preoților pentru procurarea manualelor școlare și tot aici propun ca pentru elevii săraci să se cumpere manuale din banii bisericii.⁴ Au existat și învățători propunători de manuale școlare, unul din aceștia, Demetriu Mihalyi, prezenta reuniunii un manual geografie a Maramureșului „O scurtă geografie a comitatului Maramureș”, redactat în limba maghiară, respins de reuniune, care motiva că astfel de manuale există Maramureș, recomandându-i să-l redacteze în limba română.⁵ Lui Ioan Bușiția îi cereau să întocmească un manual de istorie naturală, recte biologie, în care să fie cuprinse speciile de animale din Maramureș. Și tot aceluiași legat de acel domeniu în scopul înzestrării școlilor cu

¹DJMMAN Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128,f.2

²DJMMAN Fond Oficiul parohial greco-catolic Mara, ds. 19, f. 164-166

³DJMMAN, Oficiul parohial greco-catolic Desești, ds. 10, f. 7

⁴DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128,f.2,8

⁵DJMMAN, Fond Oficiul parohial greco-catolic Breb, ds.25, f. 1-4

material didactic, îl rugau să-și jertfească din timpul său o săptămână în timpul vacanței să-i învețe să împăieze animale.¹

O altă problematică urmărită constant a fost aceea a perfecționării învățătorilor prin conceperea și prezentarea unor comunicări -„dizertații” - a căror tematică și conținut depășea uneori sfera învățământului. Aceste teme fixate sau liber alese au presupus o elaborare laborioasă, unii intenționând să le publice, au avut ponderea însemnată în activitatea Reuniunii fiind oferit pentru cea mai bună lucrare premiul cel mai important, premiul reuniunii. Câteva titluri reflectă tipologia preocupărilor învățătorilor: „Care va ajunge la rezultatul cel mai mare cu elevii începători sub decursul anului 1889/90” elaborat de Augustin Szabo, învățător în Nănești, „Defectele creșterii casnice și modul a le corege prin creștere școlară” prezentată de învățătorul Petru Cupcea din Călinești în adunarea generală din Sarasău din 1893, „Importanța ordinii și disciplinei în școala poporală, cauzele care împiedică susținerea acestora și modul cum se pot delătura acele”, temă impusă și prezentată din puncte de vedere diferite de învățătorii Gavril Baias din Botiza și Petru Bel din Apșa, împărțind premiul Reuniunii acordat în 1896 în adunarea generală din 1898 în Borșa, „Ce să facă docentele ca să umble pruncii regulat școala” a învățătorului Grigore Dunca de la școla din Ieudă premiată în adunarea din Apșa de jos din 13 mai 1897, „Piedecile învățământului în genere și în Maramureș în specie” a învățătorului Petru Bilțiu din Ieud, „Ce mijloace trebuie să întrebuițeze învățătorul pentru a întări legătura dintre școală și familie”, „Cum își va putea câștiga învățătorul iubirea și onoarea din partea comunei”, „Învățătorul în societate”, „Cum să se procedeze la propunerea limbei maghiare în școala poporală românească” sau pure preocupări intelectuale care mărturisesc și deschiderea înspre artă a învățătorilor cu aplicare practică: „Cultivarea simțului frumosului (gustului estetic) în școala poporală” și exemplele pot continua. Nu numai școala și problemele ei au constituit teme ale lucrărilor învățătorilor ci și problemele economice și sociale cu care se confrunta Maramureșul acelor vremuri exemplificând câteva titluri: „Care ar fi modalitatea cea mai bună a conducerii poporului la prosperarea materială”, „Economia practică cu referire la jurstările din Maramureș”, „Alcoolul și mijloacele împotriva acestuia” bucurându-se unele dintre ele de premiul reuniunii.

¹ Idem, f.4

Aspectele practice ale învățământului școlar care fac legătura dintre școală și viața economică și socială este o altă latură ale preocupărilor dezvoltate de Reuniune, mai exact una din ramurile agriculturii, pomicultura, intens promovată în epocă. Evident la îndemâna școlii era organizarea unei grădini de pomărit, eventual a unei mici pepiniere cu portaltoi sălbatici pe care învățătorul îi învăța pe elevi să-i înobileze prin altoire cu soiuri productive. O asemenea întreprindere era destul de puțin costisitoare și putea aduce profituri. Reuniunea învățătorilor sub conducerea lui Tit Bud a creat o adevărată mișcare economică pentru promovarea acestei ramuri economice. Scopul unei astfel de promovări constante sunt beneficiile economice pe care le aduce pomicultura, fructele fiind pentru poporul maramureșean un important mijloc de câștig. Vicarul atrăgea atenția într-o circulară adresată învățătorilor în 1898 despre importanța pomiculturii în asigurarea unor surse suplimentare de câștig pentru țărani Maramureșeni, avansând și sumele importante obținute din valorificarea acestor produse. Pentru stimularea interesului a instituit în cadrul reuniunii încă două premii unul de 10 fl. oferit de deputatul Petre Mihalyi și un al doilea oferit de el de 5 fl.¹ Docenții trebuiau să se ocupe nu numai de înființarea și administrarea unei grădini pomărit pe lângă școală și a unei mici pepiniere ci să să-i deprindă pe școlari cu aceste practici să le poată aplica în gospodăriile părintești ba mai mult învățătorii trebuie să altoiască pomi în gospodăriile sătenilor. Reuniunea a născut astfel adevărați pasionați pentru pomicultură care luau aproape în fiecare an premiile oferite de cei doi mentori ai dezvoltării pomiculturii în satele din vicariat: Petru Mihalyi și Tit Bud. De reținut numele câtorva învățători care altoiau anual singuri sau cu elevii lor sute de pomi și chiar peste mie: Michail Șerban învățător în Săpânța, Nicolae Ciurcean în Poieni, Mihai Covaciu în Cuhea Basiliu Rad în Văleni, Augustin Szabo în Nănești, Auxențiu Szabo în Sat-Șugătag și alții.² Se nota astfel în procesul verbal al adunării generale „cu bucuria constat cum că deja poporul se ocupă pe zi ce merge mai cu drag de altoit iar pruncii școlari în multe comune au în grădinile lor straturi de [pomi] sălbatici și [ii] oltuiesc înșiși”.³ Rezultatul acestei promovări asidue a fost altoirea în decursul

¹ DJMMAN, Oficiul parohial greco-catolic Oncești, ds.8, f.18

² DJMMAN, Fond Oficiul parohial greco-catolic Breb, ds. 18, f.41, ds.23, f.13 Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128, f.8,ds. 135,f.8 Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 80. f.31v

³ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds. 137, f.5

a multor ani a mii de pomi în satele românești, remarcabilă fiind aici pepiniera din sat Șugătag, care distribuit țăranilor peste 20 000 de pomi¹, învățătorul de aici frecventând cursurile școlii de pomicultură din Cluj Mănăstur.²

Reuniunea învățătorilor a generat și preocupări culturale care nu pot trece neobservate. Prima din acestea provine dintr-o inițiativă a lui Tit Bud odată cu alegerea sa ca președinte a reuniunii învățătorilor în 1888. În adunarea generală de la Vișeu din anul amintit se hotărârea la recomandarea sa ca fiecare învățător în localitatea unde funcționează să realizeze culegeri de folclor. Într-o circulară din 12 decembrie 1888 îi îndemna pe învățători:[...] a se coaduna și tipări doinele și cântările populare din Maramureșiu ca astfel acestea să se păstreze și pentru venitoriu. Drept aceea am onoarea a te recerca să coaduni de la popor și din gura poporului, să le descrii și să le trimiți subscrisului: doinele, chiuiturile, cântările diverse, baladele, poveștile populare, satirele, colindele, cântările la morți, versurile vrăjitoarelor și a descântătoarelor, cântările la nuntă, adică tot ce povestește cântă și versuiește poporul. Acestea apoi revăzându-se de una comisiune se vor da sub tipariu sub numele reuniunii docenților români din Maramureș, tipărindu-se în fruntea opului numele tuturor care au conlucrat la edarea opului.”³ Rodul aceluși îndemn, materializat într-o colecția va vedea însă lumina tiparului abia peste douăzeci de ani în 1908.

În 1897 Petre Mihalyi, institua un premiu pentru învățătorul care va realiza cea mai bună istorie a localității unde funcționează, idee abandonată la sugestia lui Tit Bud, întrucât intelectualitatea maghiară sigheteană era antrenată în realizarea unei monografii de proporții a comitatului în care era inclus și dr. Ioan Mihalyi, și în proiectata istorie a Maramureșului vor fi și date referitoare la comunele maramureșene. Cu monumentalul volum al fratelui său „Diplome maramureșene” Petre Mihalyi îi va premia în 1902 pe cei mai destoinici învățători pomicultori. Inițiativa de a scrie istorie locală va fi reluată în adunarea generală din 1908 hotărându-se de această dată ca fiecare docente să realizeze un istoric al școlii din localitatea unde funcționa. Cu sănătatea șubrezită îi sfătuia pe docenți: „Sub decursul serilor lungi de iarnă, veți putea scrie acel istoric, care apoi o

¹ **Alexandru Filipașcu**, *Istoria Maramureșului*, București 1940, p. 219

² DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128, f.8

³ DJMMAN, Fond Oficiul Parohial greco catolic Bocicoel, ds 4, fila 24

comisiune aleasă de dumneavoastră se va țenzura și pregăti pentru tipar”.¹

Premii au fost instituite și pentru cel mai bun cor școlar, întrezărind aici o altă direcție de activitate a Reuniunii învățătorilor din Maramureș, promovarea învățământului muzical și a unei mișcări corale. Un astfel de premiu fusese acordat 1897 lui Dionisie Vereș, învățător în Așsa de Jos, a cărui cor de elevi au intonat cântece după partitură muzicală.² Pornind de la nevoia de avea coruri bisericești care să atragă lumea dar și de la necesitatea de a avea învățători cu o instrucție muzicală, Reuniunea recomanda forurilor episcopale ca în Preparandia de la Gherla să se pună accent pe învățarea notelor muzicale, „compunerea cântărilor pe două voci” și introducerea noțiunilor de teoria muzicii în manualele de școală după care să învețe școlarii cântările bisericești și aceste cântări să se generalizeze în popor.³ Pentru a veni în întâmpinarea acestei necesități s-a organizat din 1906 un curs practic de muzică de inițiere în muzică corală în timpul vacanțelor de vară, având instructor pe Petru Pop, învățătorul din Sighet, cu înzestrare în arta muzicii și „cântăreț de frunte” care îi va învăța pe docenții înscriși notele muzicale și-i va instrui în înființarea corurilor populare.⁴

Vicarul le recomanda învățătorilor și un alt domeniu de interes, arta populară și în speță țesutul covoarelor de lână, foarte apreciate și deja vândute în străinătate. În acest sens la Sighet fusese organizată o școală de țesut frecventă de tinere românce, care reîntoarse în satele lor pot instrui alte tinere sau femei interesate. Lucrul de mână, o inițiere a elevelor în arta populară făcuse și el obiectul unor expoziții organizate în 1899 în școlile confesionale din Breb și Budești.⁵

Învățătorii au fost antrenați în activități de răspândire a cărții populare în satele în care funcționau, instituind și pentru acest fel misiune un premiu de 10 cor.⁶ Se înființează biblioteci școlare, unele apreciate de docenții reuniți în adunarea generală din 1903, cum era cea de la Săpânța. În acest context se înființează și biblioteca reuniunii în școala confesională din Sighet a cărei învățător va fi bibliotecarul Reuniunii care va avea la bază donația vicarului Tit Bud, care pune la

¹ DJMMAN, Fond Oficiul Parohial greco catolic Desești, ds. 29, fila 4

² DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128, f.7

³ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 63, f.14v

⁴ Idem, ds.80, f. 12

⁵ Idem, f.2

⁶ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds. 47, 3v

dispoziția Reuniunii aproape 200 volume cu conținut pedagogic, cerând într-o circulară ca învățătorii, clerul și inteligenția maramureșeană să contribuie cu donații pentru sporirea acestei biblioteci.¹

Sub egida aceleași reuniuni sau desfășurat și primele alfabetizări, pentru premiarea celui mai destoinic învățător în această nouă activitate vicarul Tit Bud a stabilit un premiu de 20 de coroane.²

Reuniunea docenților a fost și unul din susținătorii constanți ai convinctului Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș, fiind implicați nu numai ca și membri fondatori, plătind în fiecare an o contribuție, dar alături de cler contribuie la organizarea de colecte de alimente și bunuri necesare întreținerii elevilor în convinct, cu atât mai mult cu cât unii din fiii învățătorilor erau întreținuți în acest internat.³

Din bugetul propriu realizat în primul rând din taxele de membru și din puținele donații au fost ajutați membrii ajunși în dificultate cum a fost cazul învățătorului Ion Mihalyi, a cărui bunuri au fost mistuite de un incendiu care a cuprins școala unde funcționa.⁴ Din acest buget au instituite și premiile care recompensau activitatea învățătorilor merituoși.

Reuniunea avut și un concurent reuniunea învățătorilor de la școlile de stat care își organiza reuniunile uneori în școlile confesionale românești, cum s-a întâmplat în 1899, la Budești, când această reuniune cerea aprobare pentru a audia prelegerile învățătorului Petre Mihalyi și a ține adunarea genearelă⁵ Unii din învățători erau și membrii acestei reuniuni.⁶

¹ Idem, ds. 68, f.3v, 4v

² DJMMAN, Fond Oficiul Parohial greco catolic Desești, dosar 28, fila 7

³ DJMMAN, Fond Oficiul Parohial greco catolic Vad, ds. 8, f.18, Fond Protopopiatul greco-catolic Iza, ds 128,f.8, Fond Protopopiatul greco-catolic Ieud, ds.68, f.3

⁴ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Vișeu, ds. 54, 3

⁵ DJMMAN, Fond Protopopiatul greco-catolic Cosău, ds. 57, f.9

⁶ Idem, ds. 67, f.1v